

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

**ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
ΑΣΘΕΝΩΝ**

ΙΑΤΡΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Ν. ΑΡΓΥΡΟΥ

ΑΘΗΝΑ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ: Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1949. Απόφοιτος του Δ΄ Γυμνασίου Αρρένων Αθηνών, σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Το 1975 ξεκίνησε μεταπτυχιακές σπουδές στη Δ. Γερμανία δίπλα στον καθηγητή G. Wolf. Συνέχισε και απέκτησε την ειδικότητα του Νευρολόγου - Ψυχιάτρου στο «Κέντρο Κοινωνικής Ψυχιατρικής του Saarbrücken δίπλα στον καθηγητή W. Schmidt. Εξειδικεύθηκε στις ασθένειες εξάρτησης υπό τον U. Hutschenreuter, στο ίδιο κέντρο, όπου και διετέλεσε διευθύνων ιατρός (Chefstellvertretender oberarzt). Μέλος της Εταιρείας Αποκατάστασης Ψυχικών Αρρώστων και μόνιμος συνεργάτης στο ψυχοθεραπευτικό Ινστιτούτο του Saarbrücken (Sozialpsychiatrischer Institut Saar). Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου του Saarland με θέμα την «επαγγελματική αποκατάσταση ψυχωσικών». Ιδρυτικό μέλος της EURO-PSY. Μόνιμος καθηγητής στα ΤΕΙ Αθήνας από το 1988.

626.08
ΠΑΤΤ

Τ.Ε.Ι. ΑΘΗΝΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
αρ. εισ. 15587

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

**ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
ΑΣΘΕΝΩΝ**

ΑΘΗΝΑ

1995

Κάθε γνήσιο αντίτυπο έχει την υπογραφή του συγγραφέα

στη Λένα

και τον μικρό μας

Αγησίλαο

«Γραφικές Τέχνες» ΑΡΓΥΡΟΥ
Παξών 14, 174 55 Άλιμος, Τηλ. 99.60.777 - 99.27.240

**ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΑΣΘΕΝΩΝ
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ**

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ		9
2. ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ		
— ΝΕΥΡΟΦΥΤΙΚΑ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΨΥΧΟΣΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ		13
— Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ		16
— ΟΙ ΣΥΝΙΣΤΩΣΕΣ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ		18
— ΣΤΑΔΙΑ ΨΥΧΟΚΙΝΗΤΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ		26
— ΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΑΜΥΝΑΣ ΤΟΥ ΕΓΩ		37
3. ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ		
Α. ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΟΛΟΓΙΑ		
— ΤΟ ΑΓΧΟΣ		43
— Η ΚΑΤΑΘΛΙΨΗ		55
— Ο ΠΟΝΟΣ		63
— ΟΙ ΑΪΠΝΙΕΣ		67
Β. ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΟΛΟΓΙΑ		
Β1. ΣΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ		
ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ		71
— η έμμηνος ρύση		72
— η εγκυμοσύνη		77
— τύποι προσωπικότητας των εγκύων		79
— ψυχικές διαταραχές κατά την διάρκεια της εγκυμοσύνης		80
— περιπλοκές της εγκυμοσύνης		81
— η συνειδητή διακοπή της κύησης		
— ψυχικές διαταραχές κατά την διάρκεια της λοχείας		86
— Η μαστεκτομή		88
— Η υστερεκτομή		90
Β2 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ		
ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΑ		
— Η σεξουαλική ανικανότητα		91
— Ο προστάτης		93

B3 ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΣΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ	
— Βρογχικό άσθμα σε παιδική ηλικία	96
B4 Ο ΕΝΗΛΙΚΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ	
— Ο χειρουργικός ασθενής	100
— Ο ασθενής στο θάλαμο εντατικής παρακολούθησης ...	103
— Ο ασθενής του τεχνητού νεφρού	105
— Ο χρόνιος ασθενής ή ο ανάπηρος	106
— Ο ασθενής με νεόπλασμα	109
B5 ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	
— ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ ΜΕ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΟΥ ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΟΥ ...	110
— Η υπέρπνοια	111
— Το Άσθμα	112
— ΚΑΡΔΙΑΚΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΚΟΥ	114
— ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΑΣΤΡΕΝΤΕΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	117
— ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ ΤΟΥ ΜΥΟΣΚΕΛΕΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	122
— ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ ΤΟΥ ΔΕΡΜΑΤΟΣ	126
— ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ ΤΟΥ ΑΝΟΣΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ — ΜΕΤΑΔΟΤΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ	129

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η «Ψυχολογία Ασθενών» θα μπορούσε να αποτελέσει μία ξεχωριστή ειδικότητα μέσα στην Ιατρική εάν δεν είχε ακριβώς αυτόν τον στόχο, να βοηθήσει τον κάθε θεραπευτή να ξεπεράσει τον «εξειδικευμένο» τρόπο σκέψης του, ανάλογα με την ειδικότητά του, έτσι ώστε να αντιμετωπίσει τον ασθενή σαν ένα σωματοψυχικό σύνολο και όχι σαν απομονωμένο όργανο ή οργανικό σύστημα που πάσχει ανεξάρτητα από την υπόλοιπη σωματοψυχική του δομή.

Ήδη η ψυχοσωματική ιατρική έχει συνεισφέρει σε μεγάλο βαθμό στην αιτιοπαθογενετική ερμηνεία δημιουργίας των διαφόρων «σωματικών» ασθενειών και την συμμετοχή ψυχολογικών ή ψυχοδυναμικών στοιχείων σ' αυτή. Η «ψυχολογία ασθενών» στηριζόμενη στα δεδομένα της ψυχοσωματικής ασχολείται επιπλέον με τις ψυχολογικές επιπτώσεις της «ασθένειας», αφού καμμία σωματική ασθένεια δεν μπορεί να αφήσει ανεπηρέαστο τον ψυχισμό του πάσχοντος, σε άλλοτε άλλο βαθμό.

Φυσικά, ισχύει πάντοτε το ότι στην ιατρική δεν υπάρχουν «ασθένειες», αλλά «ασθενείς». Η τεχνολογία όμως και η εξειδίκευση των θεραπειών έχει οδηγήσει στο ακριβώς αντίθετο της πάρα πάνω γενικά παραδεκτής αλήθειας. Η σκέψη μας έχει περιορισθεί στα όρια της ειδικότητάς μας έτσι ώστε να αποτελεί πιά κανόνα η ενασχόληση και αποκλειστική φροντίδα με το πάσχον όργανο, αγνοώντας ότι το όργανο αυτό αποτελεί μέρος μόνο ενός συνόλου και παθολογική έκφραση αυτού. Σε κανένα όργανο δεν είναι δυνατόν να διαταραχθεί η λειτουργία του χωρίς τη συμμετοχή αιτιοπαθογενετικών παραγόντων από τον υπόλοιπο οργανισμό, στον οποίο φυσικά περιλαμβάνεται και ο ψυχισμός του πάσχοντος. Ακόμη ο συμβολισμός και η σημασία του πάσχοντος οργάνου θα έχει τις ανάλογες επιπτώσεις στον ψυχισμό του ασθενή, επιπτώσεις που ανάλογα με την επεξεργασία τους θα ευοδώσουν ή θα αναστείλουν την θεραπευτική αποκατάσταση. Εδώ φυσικά θα πρέπει να τονίσουμε ότι πέρα από την οργανική αποκατάσταση του ασθενούς, ιδιαίτερη σημασία έχει και η ψυχολογική του αποκατάσταση, αφού χωρίς αυτή, οι επιπτώσεις στον ίδιο και το περιβάλλον του πολλές φορές είναι καθοριστικές για την υπόλοιπη ζωή του.

Αποτελεί λοιπόν αναγκαιότητα, για μία ολοκληρωμένη θεραπευτική αντιμετώπιση του ασθενή, η ενασχόληση πέρα από την συγκεκριμένη πάθηση, με όλους αυτούς τους σωματοψυχικούς παράγοντες που οδήγησαν σ' αυτή, καθώς και η φροντίδα και επεξεργασία των ψυχικών επακόλουθων που έχει η σωματική πάθηση σ' αυτόν.

Δυστυχώς, όλοι γνωρίζουμε ότι κάτι τέτοιο σπάνια γίνεται. Ένα πλήθος λόγων, αντικειμενικών - που έχουν σχέση με τις συνθήκες άσκησης της ιατρικής -, αλλά και υποκειμενικών - που έχουν να κάνουν με την προσωπικότητα και την εκπαίδευση των θεραπειών - έχουν μεταμορφώσει τους ασθενείς σε «καρδιές», «στομάχια», «συκώτια» κλπ. χωρίς συναισθηματική ή ψυχολογική επένδυση.

Η «Ψυχολογία Ασθενών» στόχο έχει την κατά το δυνατόν ευαισθητοποίηση των θεραπειών για μία διαφορετική, πλέον ολοκληρωμένη και περισσότερο βασισμένη στις βασικές αρχές της Ιατρικής αντιμετώπιση των ασθενών. Ως εκ τούτου απευθύνεται σε όλους τους ιατρούς, ανεξάρτητα ειδικότητας, αλλά και σε όλους όσους έχουν να κάνουν άμεσα ή έμμεσα με την θεραπευτική διαδικασία, νοσηλευτές, κοινωνικούς λειτουργούς, μαίες, εργοθεραπευτές κλπ.

Μία πλήρης αναφορά σε όλες τις ασθένειες και τις πιθανές ψυχολογικές ή ψυχοσωματικές αντιδράσεις των ασθενών είναι αδύνατη. Κάθε ασθενής διατηρεί το «δικαίωμα» να αντιδρά ξεχωριστά στην πάθησή του, ανάλογα με την προσωπικότητά του, το περιβάλλον του, τις επικρατούσες κοινωνικές συνθήκες, το είδος της ασθένειας, τις κοινωνικές και άλλες επιπτώσεις της κλπ.

Στόχος του βιβλίου αυτού είναι η γενικότερη ευαισθητοποίηση στους αιτιοπαθογενετικούς παράγοντες που σχετίζονται ή είναι δυνατόν να σχετίζονται με την εμφάνιση μίας ασθένειας και σε αυτούς που θα επηρεάσουν την θεραπευτική της εξέλιξη και αντιμετώπιση.

Βασική αρχή της σκέψης μας στην αντιμετώπιση οποιασδήποτε ασθένειας θα πρέπει να είναι το ότι «δεν υπάρχει σωματική ασθένεια χωρίς ψυχολογικές επιπτώσεις στον ψυχισμό του ασθενή». Μόνο έτσι θα μπορέσουμε να ασχοληθούμε και με την «ψυχολογική πλευρά» των διαφόρων ασθενειών ώστε να μπορέσουμε να βοηθήσουμε καλλίτερα τον ασθενή, αλλά και να κάνουμε την εργασία μας με αυτόν πιο εποικοδομητική άρα και πιο ικανοποιητική. Είναι μία δύσκολη προσπάθεια που προϋποθέτει ικανότητα και γνώσεις εκ μέρους των θεραπειών, αφού για τους περισσότερους ασθενείς «είναι καλλίτερα να πάσχουν από κάτι οργανικό, παρά να ασχοληθούν με τα ψυχολογικά τους προβλήματα». Μετά το πέρας όμως αυτής

της «άμυνας» η συνεργασία μαζί τους γίνεται σημαντικά πιά έντονη και δημιουργική, ακόμη η αποκατάσταση συνήθως επιταχύνεται και αποφεύγεται το πλήθος των εργαστηριακών εξετάσεων προς «τεκμηρίωση» οργανικών βλαβών σε ψυχοσωματικά συμπτώματα.

Τέλος, στο βιβλίο αυτό γίνεται και μια απλή αναφορά στις διάφορες θεραπευτικές τεχνικές που μπορεί να χρησιμοποιήσει ένας θεραπευτής. Οι ψυχοσωματικές ή ψυχολογικές διεργασίες εμπεριέχουν και ασυνείδητες διεργασίες οι οποίες δεν είναι εύκολο να επεξεργασθούν χωρίς τις απαραίτητες ψυχοθεραπευτικές γνώσεις. Η προσπάθεια όμως ανακάλυψης και κατανόησης κάποιων ψυχοδυναμικών στοιχείων στην εμφάνιση και εξέλιξη κάποιας ασθένειας είναι ιδιαίτερα σπουδαία τόσο για τον θεραπευτή όσο και για τον θεραπευόμενο.

Μόνο μέσα από αυτήν την προσπάθεια θα σταματήσει ο ασθενής να είναι το «όργανο - αντικείμενο» που πάσχει, θα αποκατασταθεί η ανθρώπινη κατανόηση και επικοινωνία μαζί του, θα βοηθήσει τον θεραπευτή στην καλύτερη αντιμετώπιση των ιδιαιτεροτήτων του ασθενή του και θα προσφέρει στον ασθενή την δυνατότητα της δικής του συμμετοχής στη θεραπεία του.

Στο «Γενικό Μέρος» του βιβλίου γίνεται μία σύντομη αναφορά στην «έννοια του φυσιολογικού», τις «ψυχικές λειτουργίες» και τους «μηχανισμούς άμυνας». Η εξαιρετικά σύντομη αυτή αναφορά έχει στόχο να υπενθυμίσει μόνο ή να τονίσει την αναγκαιότητα γνώσης των βασικών αυτών εννοιών για την κατανόηση των ψυχοδυναμικών φαινομένων. Στο «Ειδικό Μέρος» γίνεται αναφορά σε γενικά συμπτώματα όπως :το άγχος», «η κατάθλιψη», «ο πόνος» και οι «αϋπνίες» που αποτελούν τον συνηθέστερο κοινό παρονομαστή στον ψυχισμό ενός ασθενή.

Στο «Ειδικό Μέρος», ακόμα, μετά μία αναφορά στις ιδιαιτερότητες του φύλου και τις επιπτώσεις τους στην εμφάνιση διαφόρων διαταραχών γίνεται μία επιλεκτική αναφορά σε έναν αριθμό παθήσεων οργάνων και οργανικών συστημάτων και τις, κατά κανόνα, επιπτώσεις της παθολογικής λειτουργίας τους στον ψυχισμό του πάσχοντος.

Φυσικά, η ενασχόληση με κάθε οργανικό σύστημα χωριστά, εμπεριέχει τον κίνδυνο της απομόνωσης της σκέψης από το ψυχοσωματικό σύνολο του ατόμου, μιά και δεν πρέπει να μας διαφεύγει το γεγονός ότι ποτέ κάποιο όργανο του σώματος δεν ασθενεί μόνο του και ανεξάρτητα από τις υπόλοιπες σωματικές και ψυχικές λειτουργίες. Από την άλλη όμως πλευρά, η εξέταση κάθε οργάνου, η γνώση της σημασίας και λειτουργικής του ιδιαιτερότητας είναι αναγκαία για την πλήρη κατανόηση του συνόλου του ανθρώπινου οργανισμού, αφού κάθε σύνολο αποτελείται από τα επί μέρους στοιχεία του.

Η «Ψυχολογία Ασθενών» θα μπορούσε να αποτελέσει μία ξεχωριστή ειδικότητα μέσα στην Ιατρική εάν δεν είχε ακριβώς αυτόν τον στόχο, να βοηθήσει τον κάθε θεραπευτή να ξεπεράσει τον «εξειδικευμένο» τρόπο σκέψης του, ανάλογα με την ειδικότητά του, έτσι ώστε να αντιμετωπίσει τον ασθενή σαν ένα σωματοψυχικό σύνολο και όχι σαν απομονωμένο όργανο ή οργανικό σύστημα που πάσχει εναξάρτητα από την υπόλοιπη σωματοψυχική του δομή.

Αποτελεί λοιπόν αναγκαιότητα, για μία ολοκληρωμένη θεραπευτική αντιμετώπιση του ασθενή, η ενασχόληση πέρα από την συγκεκριμένη πάθηση, με όλους αυτούς τους σωματοψυχικούς παράγοντες που οδήγησαν σ' αυτή, καθώς και η φροντίδα και επεξεργασία των ψυχικών επακόλουθων που έχει η σωματική πάθηση σ' αυτόν.